

Collectief werken en bewonersinitiatieven

Silke van Arum (Movisie)

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

1

Inhoud

1. Collectief werken en collectieve activiteiten
2. Van individueel naar het versterken van gemeenschappen
3. Het belang van collectief
4. Impact van bewonersinitiatieven; één onderzocht initiatief uitgelicht
5. Aan de slag met collectief werken, hoe doe je dat?
6. Hoge verwachtingen

2

Collectief, wat bedoelen we ermee?

3

Begrippen

Wat is collectief werken?

Collectief werken houdt in dat maatschappelijke organisaties - waaronder sociale wijkteams - op zoek gaan naar:

- Welke vragen/problemen van inwoners in de wijk veel voorkomen.
- Op zoek gaan naar collectieve oplossingen voor de veelvoorkomende problemen.
- Daarbij zoveel mogelijk aansluiten op initiatieven die er al zijn in een buurt of wijk.
- Zo nodig samen met andere organisaties en/of inwoners faciliteren wat er ontbreekt.

Wat zijn collectieve activiteiten?

Collectieve activiteiten worden uitgevoerd door zowel formele als informele partijen, zijn doorgaans laagdrempelig, onderdeel van het alledaagse leven en kosten niets tot weinig voor de deelnemers. Dit kan in groepsverband zijn, maar dat hoeft niet.

4

Sociale (wijk)teams: peiling 2022

BELANGRIJKSTE ONTWIKKELPUNTEN

- 1 Doorontwikkelen individueel gericht aanbod naar collectieve voorzieningen (55%)
- 2 Preventief werken & vroegsignalering (52%)
- 3 Outreachend werken (48%)
- 4 Verbinding met voorliggende collectieve voorzieningen in de wijk (41%)

www.movisie.nl

5

Ervaren knelpunten sociale (wijk)teams

6

Van individueel naar het versterken van gemeenschappen

‘We moeten radicaler kiezen voor het versterken van gemeenschappen. Niet omdat ze problemen hebben, maar omdat ze het samenleven sterker maken.’ Joop Hofman

Bron: Visiedocument samenlevingsopbouw, 2023

7

Het belang van collectief

Inwonersperspectief:

- Problemen worden niet geïndividualiseerd maar **genormaliseerd**. Inwoners ervaren niet de enige te zijn.
- **Persoonlijke ontwikkeling** en competenties van inwoners worden gestimuleerd. Inwoners ervaren dat zij meer zijn dan hun kwetsbaarheid.
- Inwoners krijgen een **breder netwerk**. Ze ervaren betekenisvolle contacten en onderlinge steun.
- **Zelfredzaamheid** van inwoners wordt vergroot, doordat ze meer kennis en vaardigheden hebben. Inwoners ervaren meer zelfvertrouwen.

8

Het belang van collectief

Professionals in de uitvoering zien kansen in collectief werken omdat...

- Zij signaleren dat bij inwoners zich vaak dezelfde problematiek voordoet.
- Samenwerken met partners in de wijk betere oplossingen brengt en energie geeft.
- Problematiek duurzamer is op te lossen en soms ook is te voorkómen.

9

Het belang van collectief

Beleidsmakers van gemeenten realiseren zich dat...

- Een opdracht tot collectief werken helpend is; het is vaak een nieuwe manier van werken waarbij de omslag wordt gemaakt van individueel naar collectief.
- De waarde van inzet van actieve inwoners optimaal wordt benut.
- Passende randvoorwaarden helpen om inwoners en professionals hierin te laten samenwerken

10

11

Impact van een bewonersinitiatief als voorbeeld

HET BADHUIS
voor en door buurtbewoners

DRAAGT INDIRECT BIJ AAN

- Sociale veiligheid van de wijk is gegroeid
- Er ontstaat een inclusieve wijk
- Eenzaamheid onder wijkbewoners is verminderd
- Meer sociale cohesie in de wijk
- Zelfredzaamheid van wijkbewoners is vergroot
- De leefbaarheid van de wijk is vergroot

DIRECTE EFFECTEN

- STEUNEND NETWERK**
Wijkbewoners die samen een activiteit hebben opgezet helpen elkaar
- EMPOWERMENT**
Wijkbewoners ervaren meer zelfvertrouwen
- VERBONDENHEID**
Wijkbewoners voelen zich verbonden met elkaar

AANPAK

- Het stimuleren van het gezamenlijk organiseren en uitvoeren van activiteiten
- Het Badhuis is van iedereen en alle bewoners kunnen en mogen (meestal gratis) meedoen
- Locatie en functie van gebouw optimaal benutten als ontmoetingsplek in de buurt
- Talenten en interesses van bewoners benutten als uitgangspunt
- Diversiteit in aanbod creëren

DOELGROEP

- Bewoners van de Leidsebuurt Haarlem

12

Kenmerken van het Badhuis

- **Het benutten van talenten en interesses** van bewoners (waardierend).

"We zeggen altijd tegen bewoners ga iets doen wat je zelf leuk vindt of waar je goed in bent. Dan zijn er ook anderen die dat leuk vinden en komen. Bij het Badhuis doen we namelijk niet aan doelgroepenbeleid."

- **Grote diversiteit aan activiteiten:** Dansavonden, spelletjesmiddagen voor buurtbewoners, kinderactiviteiten, ontbijt voor de buurt, yoga, beeldhouwen, buurtkrant, muziek met eten, aanschuifdinners, proeverijen, kledingruil.... Het **gezamenlijk organiseren en uitvoeren van activiteiten wordt gestimuleerd.**
- **Gelijkwaardigheid en inclusiviteit:** het Badhuis is van iedereen en alle bewoners kunnen en mogen meedoen. Activiteiten zijn laagdrempelig en voor iedereen toegankelijk om aan te sluiten.

13

Eén van de activiteiten; het Danspaleis

Noordhollands Dagblad HOME REGIO'S SPORT EXTRA PUZZELS

Home > Regio > Haarlem

**De voetjes kunnen weer van de vloer in het Badhuis:
Haarlemse senioren welkom bij Danspaleis**

14

Huiskamer Project Lichamelijke Gehandicapten (HPLG)

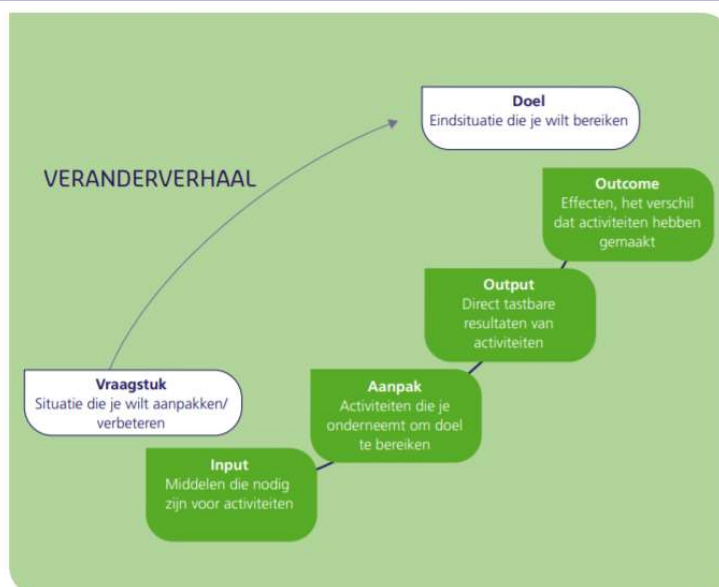
Iedere twee weken kunnen mensen met een lichamelijke handicap terecht in het Badhuis om gelijkgestemden te ontmoeten. In een informele sfeer worden ervaringen, problemen en tips gedeeld. Er zijn speciale aangepaste spellen aanwezig en er wordt een kopje koffie, thee of limonade aangeboden.

Foto: Marisa Beretta in opdracht van Gemeente Haarlem

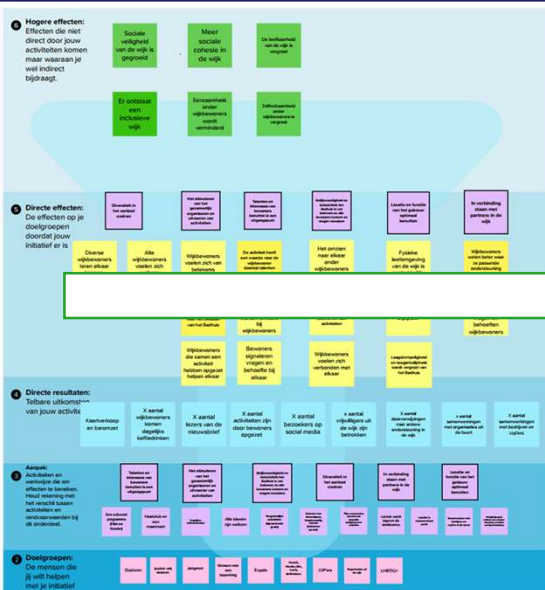
15

Het veranderverhaal

16

Het Veranderverhaal...Versterkverhaal van het Badhuis

Verbondenheid

Steunend
netwerk

Empowerment

17

Uitkomsten enquête: Buurtbewoners voelen zich verbonden met elkaar (verbondenheid)

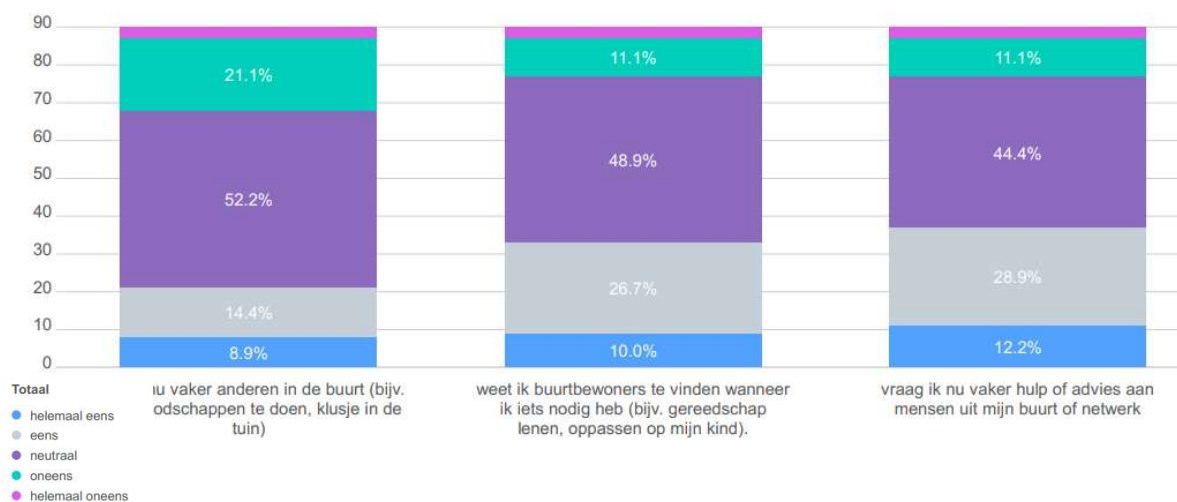
- Het Badhuis versterkt de mate van **verbondenheid** tussen de buurtbewoners.
- Ruim 73 procent van respondenten steunt de stelling dat zij door het deelnemen aan activiteiten van het Badhuis andere buurtbewoners hebben leren kennen.
- Bijna 70 procent maakt in de buurt vaker een praatje met mensen.
- De meerderheid van de respondenten (59 procent) geeft aan dat zij door het Badhuis vaker wat leuks ondernemen met mensen uit de buurt.

18

Uitkomsten enquête: Buurtbewoners die samen een activiteit hebben opgezet helpen elkaar (Steunend netwerk)

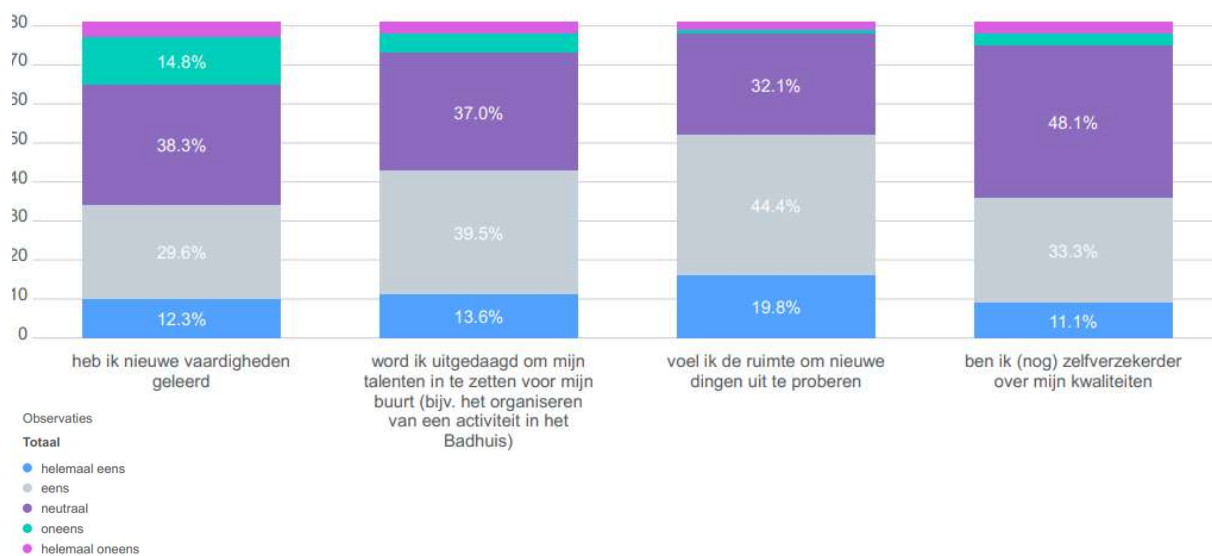

Door de activiteiten in het Badhuis

19

Uitkomsten enquête: Buurtbewoners ervaren meer zelfvertrouwen (Empowerment)

20

21

Collectief werken hoe doe je dat?

Routekaart voor collectief werken

[Routekaart collectief werken \(movisie.nl\)](https://www.movisie.nl)

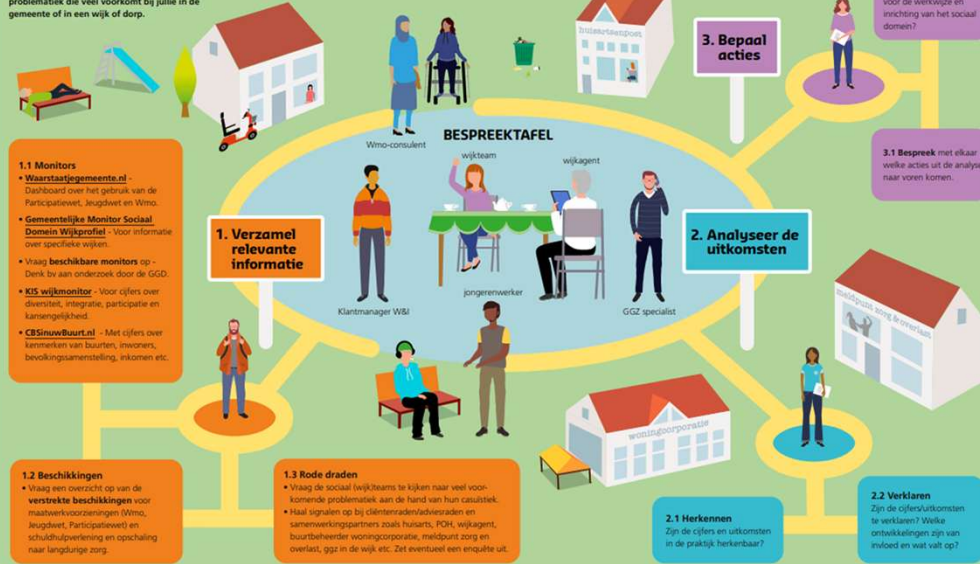

28

Zicht op veelvoorkomende problematiek

In een aantal stappen is het mogelijk, om samen met collega's en samenwerkingspartners in het sociaal domein, een beeld te vormen van problematiek die veel voorkomt bij jullie in de gemeente of in een wijk of dorp.

Hulpmiddel: info

29

Verkennen

- Ga na of er al passende voorzieningen of activiteiten zijn
- Sluit aan waar mogelijk en verwijs door
- Let op samenhang en afstemming als er meerdere voorzieningen nodig zijn voor het vraagstuk
- Onderzoek of beschikbare voorzieningen en activiteiten passend zijn en aansluiten bij de behoeften van inwoners. Denk bijvoorbeeld aan inwoners met een beperking.

Tip! Betrek ervaringsdeskundigen en breng inwoners samen om hierover mee te denken, bijvoorbeeld middels een verhalenavond of focusgroep.

30

Als er geen passende voorzieningen zijn:

- Ga na welke maatschappelijke partners, voorzieningen en bewonersinitiatieven onderdeel uitmaken van het netwerk in de wijk.
- Bepaal het gewenste resultaat en wie daarbij nodig is
- Breng relevante partijen samen

31

Wat helpt bij collectief werken?

1. Weten waar de **gezamenlijke opgave** ligt; zorg voor zicht op veelvoorkomende problematiek en kansen in de wijk
2. Een **heldere opdracht** vanuit de gemeente
3. Erken de noodzaak van het inzetten van **samenlevingsopbouwers**
4. Spreek als samenwerkingspartners **verwachtingen en ambities** naar elkaar uit
5. Benoem samen het **gedeeld belang**; dat verbindt en activeert
6. **Commitment**; geef prioriteit aan de opgave in de wijk. Maak tijd vrij
7. Bouw aan **vertrouwen** in de samenwerkingsrelatie; zoek elkaar op, ga samen aan de slag, investeer en reflecteer

33

Hoge verwachtingen van collectief werken en collectieve activiteiten

- Verwachting is dat collectief werken **kostenbesparend** is, doordat verergering of escalaties van sociale en mentale problemen voorkomen wordt.
- Deelname aan groepsactiviteiten heeft positieve effecten voor inwoners op de **kwaliteit van leven**; ze ervaren meer contact, hebben minder stress en maken een persoonlijke ontwikkeling door.
- Ondanks gevoelde urgentie (zowel economisch als maatschappelijk) komt collectief werken nog beperkt van de grond. Mogelijke oorzaak is het financieringssysteem; beloning van individuele hulpverlening en ontbreken van **financiële prikkels** om collectief te investeren.

Bron: De waarde van preventie in een veranderend sociaal domein (HvA)

34

15 werkzame elementen

bij de ondersteuning van inwoners, voor de toegang en uitvoering

Wat werkt goed bij de ondersteuning van inwoners? Waarmee zijn ze het best geholpen? We onderscheiden vijftien elementen die belangrijk zijn in jouw werk als professional in het sociaal domein. Zo kun je inwoners die dat nodig hebben de juiste ondersteuning en zorg geven.

Basishouding

Als professional is het belangrijk dat je goed luistert naar de inwoner en aansluit bij wat voor diegene belangrijk is.

Continuïteit

Voor de inwoner die langdurige ondersteuning krijgt is het belangrijk dat die doorlopend is zonder onderbreking, met zo min mogelijk wachttijden en wisselingen in professionals.

Langdurende ondersteuning, waar nodig

Als professional wil je ervoor zorgen dat de inwoner die langdurende ondersteuning nodig heeft, zo weinig mogelijk tijd en energie kwijt is met indicaties of nieuwe indicaties.

Normaliseren

Als professional wil je inwoners laten ervaren dat afwijken van de norm niet een probleem hoeft te zijn. Laat de ondersteuning zoveel mogelijk aansluiten bij het gewone leven.

Integraal plan

Als professional bekijk je alles wat relevant is voor de inwoner of het gezin in samenhang en je maakt samen een plan over wie wat wanneer doet.

Maatwerk

Als professional samen met de inwoner een passende oplossing vinden die aansluit bij de situatie van de inwoner, in plaats van uitgaan van het standaard aanbod.

Ondersteuning dichtbij

Het is belangrijk dat je als professional zichtbaar en aan te spreken bent, zodat mensen ondersteuning in hun eigen leefomgeving weten te vinden en te krijgen.

Open en duidelijk communiceren

Leg als professional duidelijk uit welke stappen nodig zijn en welke mogelijkheden er zijn en waarover je samen met de inwoner moet beslissen.

Snelle inzet van specifieke kennis en deskundigheid

Soms heb je als professional, om de inwoner zo goed mogelijk te helpen, de deskundigheid en specialistische kennis van anderen nodig.

Uitgaan van eigen regie, ondersteuning waar nodig

Mensen ervaren eigen regie als ze het recht hebben om te beslissen over wat er gebeurt en de ondersteuning aansluit op hun eigen wensen en behoeften.

Vraagverheldering

Het is belangrijk om goed door te vragen als een inwoner een hulpvraag heeft, dan krijg je beter zicht op hoe problemen met elkaar te maken hebben.

Snel praktische hulp regelen

Voor mensen waar meerdere problemen spelen, kan het nodig zijn om eerst een aantal praktische dingen rond de huishouding aan te pakken, zoals het afhandelen van post.

Toegankelijke ondersteuning

Als gemeente wil je ervoor zorgen dat degene die hulp nodig heeft, die ook weet te vinden en zo snel mogelijk bij de juiste persoon terecht komt.

Vaste contactpersoon

Een professional die het eerste aanspreekpunt is voor de inwoner en zorgt voor afstemming en samenhang in de ondersteuning en de zorg.

Werken met methodes

Het werken met methodes geeft je als professional houvast en helpt om de juiste dingen op een goede manier en in de juiste volgorde te doen.

Elk werkzaam element bestaat uit uitleg en tips voor in de praktijk. Lees en download ze via de QR-code hiernaast of op movisie.nl/toegang.

35

2. Integraal plan en maatwerk

- Maandag 19 mei 2025 (inleiding)
15.00 - 16.30 uur
- Donderdag 5 juni 2025 (verdieping)
15.00 - 16:30 uur

 Aanmelden via: movisie.nl

 Deelname is gratis

36

Meer weten of lezen? Zie:

Onze website Movisie.nl voor o.a.

- Magazine [Collectief](#), samen aan de slag in dorpen en wijken (N.B. deel 2 verschijnt in juni 2025)
- [Routekaart collectief werken](#)
- [Beslisbomen voor het werken aan leefbaarheid in de buurt](#)
- Infographic '[Zicht op veelvoorkomende problematiek](#)'
- [Sociale \(wijk\)teams; peiling 2022](#)

de Lange, M. et al (2021). *De waarde van preventie in een veranderend sociaal domein: Een quickscan van de literatuur*. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie, Lectoraat Stedelijk Sociaal Werken.

Binkhorst, J. (2016). *Op zoek naar balans tussen individuele en collectieve benaderingen in de wijk*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht

37